

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

BİLİMSEL ARAŞTIRMA YAYINLARI 02

İlahiyat Serisi: 02

İSLAM İNANÇ ESASLARI

Prof. Dr. Metin ÖZDEMİR

Proje Editörü: Prof. Dr. Murat DEMİRKOL

Kapak ve Mizanpaj: TAVOOS

Baskı ve Cilt:

Şafak Matbaacılık

İvedik O.S.B. Matbaacılar Sitesi, 1515. Sk. No: 53

(Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0312. 229 57 84 • (Sertifika No: 16104

2. Baskı: Ekim 2019

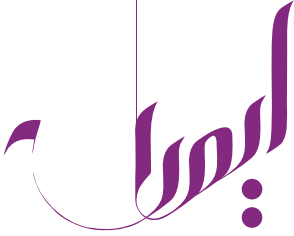
ISBN: 978-605-82283-1-3

FCR Yayın Reklam Bilgisayar San. ve Tic. Ltd. Şti.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No:14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA

Tel: (0 312) 310 08 60 – Fax: (0 312) 311 47 89 – E-mail: fcr@fcr.com.tr

© FCR Yayın Reklam Bilgisayar San. ve Tic. Ltd. Şti. (Sertifika no: 13178)

Bu kitaptaki yazıların bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazarına aittir.

B
BİLAY

BİLİMSEL ARAŞTIRMA YAYINLARI

www.bilay.net info@bilay.net

PROF. DR.
METİN ÖZDEMİR

İslam İnanç Esasları

İlahiyat

Prof. Dr. Metin Özdemir

1966 Ordu doğumlu. 1985 yılında Ordu İmam Hatip Lisesi'nden mezun oldu. Aynı yıl, Ankara Ü. İlahiyat Fakültesi'ne girdi. 1990 yılında bu fakülteden mezun oldu ve aynı yıl içerisinde A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Kelam-İslam Felsefesi Bölümü'nde yüksek lisansa başladı. Yüksek lisansını Hz. Peygamber'in "Mirac" Olayı ile ilgili olarak yaptı. Doktorasını "İslam Kelamı'nda Kötülük Problemi" adlı teziyle tamamladı. Bu arada, 1995 yılı Haziran'ında daha önce yapmakta olduğu öğretmenlik görevinden ayrılıp Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Kelam Anabilim Dalı'na Araştırma Görevlisi olarak atandı. 1998 yılında Yardımcı Doçent, 2004 yılında da Doçent oldu. 2004/2005 akademik yılında, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan burslu olarak Ürdün Üniversitesi'nin Dil Merkezi'nde yabancılar için hazırlanmış olan programa devam etti. 2009 (19 Ağustos) yılında profesör oldu. 04.02.2013 tarihinde Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi'nden naklen Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Temel İslam Bilimleri Kelam ve Mezhepler Tarihi Anabilim Dalı'na öğretim üyesi olarak geçti. Ardından 03/01/2018 tarihinde Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Kelam Anabilim Dalı'na Öğretim Üyesi olarak atandı. Halen aynı anabilim dalında öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Kötülük problemi, insan hürriyeti, kader ve Mutezile'nin Kur'an müdafaası gibi konular üzerinde çeşitli kitapları ve makaleleri bulunmaktadır.

ÖN SÖZ	11
---------------------	-----------

BİRİNCİ BÖLÜM

BİLGİ VE VARLIK	15
1. Bilgi	17
1.1. Bilginin Tanımı	17
1.2. Bilginin Kısımları	18
1.2.1. Zaruri Bilgi	18
1.2.2. Nazari ve İstidlali Bilgi	19
1.2.3. Yakıniyyât	20
1.2.4. Zanniyyât	20
1.3. Bilgi Edinme Yolları	20
2. Varlık	21
2.1. Zorunlu Varlık	21
2.2. Mümkün Varlık	21
İleri Okumalar için Öneriler	22

İKİNCİ BÖLÜM

DİN KAVRAMI	23
1. Dinin Tanımı	25
2. Din, Millet, Şeriat ve Mezhep Kavramları Arasındaki Farklar	26
3. Dinin Kaynağı	27
4. Dinin Gerekliliği	29
5. Dinlerin Sınıflandırılması	30
6. Hak Din İslam	31
7. İslâm'ın Üç Boyutu: İman-İslâm-İhsan	33
8. İslam Dininin Temel Özellikleri	34
9. İslam ve Evren	45
10. İslam ve Hayatımız	47
11. Dinin Temel Problemlerine Kur'an Bağlamında Genel Bir Bakış	49
11.1. Allah'a Yönelmede Mekânın Önemi	49
11.2. Dindeki Ayrılık ve Farklılaşmaların Kaynağı	50

11.3. Müslümanların Diğer Dinler Karşısındaki Tutumu	50
11.4. Başka Din Mensupları İçin Kurtuluşun Asgari Şartı	51
11.5. Kur'an'ın Mesajından Ancak Onun Ulaştığı Kimseler Sorumludur	52
11.6. Dinde Sorumluluğun Sınırı	53
11.7. Dinde Taklitçilik	53
12. Dinde İman ve Şeriat Ayrımı	54
13. Vahiy ve Akıl	55
14. Din Hürriyeti	55
İleri Okumalar için Öneriler	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İMAN KAVRAMI	57
1. İmanın Tanımı	59
2. İmanın Hayatımızdaki Yeri	60
3. İmanın Dereceleri	61
4. İmanda Artma ve Eksilme	62
5. İman-Akıl İlişkisi	62
6. İman-İslam İlişkisi	63
7. İman-Ahlak İlişkisi	63
8. İmanın Karşıtı Olan Kavramlar	65
8.1. Küfür	65
8.2. Şirk	65
8.3. İrtidat	66
8.4. Nifak	67
9. Büyük Günah İşleyen Kimsenin Durumu	67
İleri Okumalar İçin Öneriler	68

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALLAH'A İMAN	69
1. Allah'ın Varlığına Dair İspat Yöntemleri	73
1.1. Kur'an'da Sunulan Delillerden Bazı Örnekler	73
1.2. Hudus Delili	74
1.3. İmkân Delili	76
1.4. İnalet ve İhtira Delili	76
1.5. Ahlak Delili	77
2. İnkârcı Akımların Açmazları	78
2.1. Tabiatçı Görüşlerin Açmazı	78
2.2. Materyalist ve Pozitivist Görüşlerin Açmazı	82
3. Allah'ın İsimleri ve Sıfatları	84
3.1. Zati Sıfatlar	85
3.2. Sübütî Sıfatlar	87
3.3. Haberi Sıfatlar	92
3.4. Fiili Sıfatlar	94
4. Allah'ın En Güzel İsimleri: el-Esmâü'l-Hüsna	94

5. Tevhid İncancının Önemi	102
6. Allah'ın Görülmesi	103
İleri Okumalar için Öneriler	104

BEŞİNCİ BÖLÜM

MELEKLERE İMAN	105
1. Melek Kavramı	107
2. Kimlikleri	108
3. Mahiyetleri	109
4. Tabiatları	109
5. Meleklerin Görevleri	110
6. Meleklerle İmanın Delili	112
7. Meleklerle İmanın Hayatımızdaki Yeri ve Önemi	113
8. Melekler ile İnsanlar Arasındaki Efdaliyet Meselesi	113
9. Hârut ve Mârut İki Melek mi Yoksa İki Melik mi?	115
10. Görünmeyen Diğer Varlıklar: Cinler	116
10.1. Cinlerin Kimlikleri	117
10.2. Cinlerin Varlıklarını Bilmenin İmkânı	118
10.3. Cinlerin Mahiyeti	118
10.4. Cinlerin Bazı Özellikleri	118
11. İblis ve Şeytan	119
11.1. İblis ve Şeytanın Özellikleri	119
11.2. Şeytan-İnsan İlişkisi	120
11.3. Şeytanların İnsanlara Musallat Olmalarına İzin Verilmesinin Hikmeti	120
İleri Okumalar için Öneriler	121

ALTINCI BÖLÜM

PEYGAMBERLERE İMAN	123
1. Peygamberliğin Anlamı, İspatı ve Hükümü	125
1.1. Peygamberliğin Anlamı	125
1.2. Peygamberliğin İspatı	125
1.2.1. Akıl Açısından İspat	125
1.2.2. Mucizeler Açısından İspat	127
1.2.3. Nakil Açısından İspat	128
1.3. Peygamber Göndermenin Hükümü	130
2. Peygamberlerde Bulunması ve Bulunmaması Gereken Nitelikler	132
2.1. Peygamberlerde Bulunması Gereken Nitelikler	132
2.2. Peygamberlerde Bulunmaması Gereken Nitelikler	135
2.3. Peygamberlerde Bulunması Mümkün Olan Özellikler	136
3. Ulü'l-azm Peygamberler	136
4. Peygambere İnanmanın Faydaları	137
5. Hz. Muhammed'in Peygamberliğinin İspatı ve Peygamberliğine İşaret Eden Özellikleri	138
5.1. Hz. Muhammed'in Peygamberliğinin İspatı	138

5.2. Peygamberliğine İşaret Eden Özellikleri	143
5.3. Hz. Peygamberin Diğer Peygamberlerden Farklı Olan Yönleri	145
6. Peygamberlik-Velayet İlişkisi	149
7. Vahiy ile İlham Arasındaki Farklar	151
İleri Okumalar için Öneriler	154

YEDİNCİ BÖLÜM

KİTAPLARA İMAN	155
1. İlahi Kitaplar	157
1.1. Sahifeler	157
1.2. Kitaplar	159
1.3. Son Kitap Kur'an-ı Kerim	159
2. Kur'an'ın Özellikleri	160
3. Kur'an'ın Mucizevi Yönü	162
4. Diğer İlahi Kitapların Tahrifi	162
4.1. Tevrat'ın Tahrifi	162
4.2. İncil'in Tahrifi	163
5. Kur'an'ın Sahihliği	164
6. Kur'an'ın Mahlûk Olup Olmadığı Meselesi	165
7. Nâsîh-Mensûh Meselesi	167
İleri Okumalar için Öneriler	169

SEKİZİNCİ BÖLÜM

AHİRETE İMAN	171
1. Ölümün Mahiyeti	173
2. Ahiret Hayatının Varlığı ve İmkânı	174
3. Ahiretin Varlığına İlişkin Akli Deliller	175
4. Ölümden Sonra Hayat	177
4.1. Berzah Âlemi	177
4.2. Kabir Sorgusu ve Kabir Azabı	178
4.3. Tenasüh İnancı	179
5. Kıyamet ve Sonrası	180
6. Kıyamet Alâmetleri	180
6.1. Küçük Alâmetler	181
6.2. Büyük Alâmetler	181
7. Yeniden Diriliş	182
8. Amel Defterlerinin Verilmesi	184
9. Hesabın Görülmesi	184
10. Mizan	185
11. Sırat	185
12. Cennet	186
12.1. Havz	187
12.2. Şefaât	187
12.3. Cennetteki En Büyük Ödül	188

13. Cehennem	189
İleri Okumalar için Öneriler	191

DOKUZUNCU BÖLÜM

KADERE İMAN	193
1. Kaza ve Kaderin Mahiyeti ve Kapsamı	195
2. Kader Kapsamında Ele Alınan Temel Konular	196
2.1. Ecel	196
2.2. Rızık	197
2.3. Kötülük Problemi	198
2.4. Tedbir-Takdir İlişkisi	199
2.5. Dua ve Kader	200
3. Müslümanların Kader Anlayışına Yöneltilen Eleştiriler	202
4. Kur'an Bağlamında İnsanın Özgürlüğü	203
4.1. Cebir ve Hürriyet İkilemi	204
4.2. İnsan İradesinin Ecel ve Rızık Belirlenmesindeki Rolü	206
5. Kur'an Bağlamında Kötülüklerin Anlam ve Hikmeti	214
6. İlahi Bilginin İnsan İradesi Üzerindeki Etkisi	218
İleri Okumalar için Öneriler	222

EKLER

EBU HANİFE'YE AİT EL-FIKHU'L-EKBER RİSALESİ VE	
TÜRKÇE ÇEVİRİSİ	225
NESEFİ AKÂİDİ VE TÜRKÇE ÇEVİRİSİ	239
ADUDÜDDİN EL-İCİNİN AKÂİD RİSALESİ VE	
TÜRKÇE ÇEVİRİSİ	250

KAYNAKÇA

259

ÖN SÖZ

ایسرا

Ilahi dinlerin ortak amacı, insanoğlunu fitratına döndürmek, tüm insanları fitrata uygun bir inanç etrafında birleştirerek ahlaki olgunluk düzeyine yükseltmektir. Fitrat, insanın hakka, hakikate, doğruya, iyiye ve güzele yönelik doğal eğilimidir. Heva ve hevesin baskısından kurtulup özgürce çalışan akıl, fitrattan gelen bu doğal eğilimin etkisiyle doğru, iyi ve güzeli bulmaya ve anlamaya yönelir. Böylece fitrata uygun hareket etme imkânı bulan irade, onları kolayca seçer ve insanı uygulama yönünde hareketlere geçirir. Hz. Âdem ile başlayıp Hz. Muhammed ile son bulan vahiy süreci, heva ve hevesin baskısıyla fitratına yabancılaşmış olan insanoğlunu, tekrar kendi aslına ve özüne döndürmek için daima yenilenmiştir. Bu vahiy sürecinin sonucunda, Hz. Âdem'den bu yana sürekli korunan tevhit eksenli saf İslam akaidi, temel esaslarıyla son şeklini almıştır.

Bağ ve düğüm anlamındaki akide kelimesinin çoğulu olan *akâid*, özel anlamıyla, İslam'ın çözülmesi zor olan sağlam bir düğüm gibi bağlanılması gereken inanç esaslarını ifade eder. Tümüyü akâidin temel referans kaynağı olan Kur'an'dan hareketle tespit edilen bu esasların sayısı, yaygın olan kabule göre altıdır. Ancak bazı âlimler, kadere iman esasını, doğrudan ilim, irade ve kudret gibi ilahi sıfatlarla ilintili olduğu için Allah'a iman başlığı altında mütalaa etmişler, böylece İslam inanç esaslarının beş asıldan oluştuğu kanaatine varmışlardır. Ancak biz, bir ders kitabı hüviyeti taşıyan bu eserde, yaygın kanaate uygun olarak iman esaslarını altı madde halinde inceleyeceğiz.

Bu esaslara inanmak, Müslüman kimliğini taşımaya hak kazanmanın temel şartıdır. Bunlardan birini ya da birkaçını inkâr eden, Müslüman ismiyle anılmayı hak edemez. Bu altı esası, yukarıda andığımız temel referansların belirlediği çizginin dışına çıkarak yorumlayan aşırı ve sapkın/gulat fırkalar hariç, tüm İslam mezhepleri olduğu gibi kabul etmiştir. Bu yüzden onların hepsi, Ehl-i kible şemsiyesi altında toplanan

Müslümanlar topluluğunun tabii birer üyesi olma hakkına sahip olmuştur. Ne yazık ki zamanla mezheplerin detaylardaki ihtilafları asıl yerine konmuş, sonuçta bazı mezhepler, söz konusu detaylarda kendileri gibi düşünmeyenleri küfürle itham etmişlerdir. Esefle söylememiz gerekir ki mezhep taassubundan kaynaklanan bu kötü gelenek, günümüzde de tüm şiddetiyle devam etmektedir. Bu bakımdan özellikle ilahiyat eğitimi alan öğrencilerimizin, İslâm'ın, imanın ve inancın ruhuna ve özüne aykırı olan bu kötü geleneğin içerisinde yer almamaları büyük önem arz etmektedir. İlahiyat fakültelerinde İslam İnanç Esasları dersiyle başlayan Akâid ve Kelam eğitiminin temel amacı budur.

İşte bu kitapta, Hz. Muhammed'e gönderilen vahiyleri ihtiva eden Kur'an-ı Kerim ile son kez tashih edilen söz konusu inanç sistemi, üniversite öğrencilerinin ve her seviyeden okurun kolayca anlayabileceği bir üslup ve yöntem izlenerek bir ders kitabı niteliğinde ana hatlarıyla ele alınacaktır. Konular işlenirken, temel referanslarımız, öncelikli olarak Kur'an, sahih sünnet ve akliselim olacaktır. Çok gerek duyulmadıkça mezheplerin farklı anlayışlarına yer verilmeyecek, İslâm inanç esasları, büyük ölçüde söz konusu üç temel referans kaynağından hareketle ortak noktalar üzerinden izah edilecek ve temellendirilmeye çalışılacaktır. Bununla birlikte, tartışmaya açık olan konularda, farklı görüşlere temel dayanaklarına atıfta bulunarak yer verilecek, ancak bunlar arasında bir tercihte bulunulmayacaktır. Buna karşılık söz konusu dayanak noktalarında bir tutarsızlık görüldüğünde onlara kısaca işaret edilecektir.

Elbette İslam İnanç Esasları ders kitabı olarak hazırlanan bazı çalışmalar bulunmaktadır. Ancak İslam İnanç Esasları dersine giren bir hoca olarak, öğrencilerden gelen talep üzerine daha basit düzeyde ve özet bir şekilde anlatılan bir ders kitabına ihtiyaç duyulduğunu gördüm. Böyle bir kitabın kaleme alınması yönünde beni teşvik eden proje editörü Sayın Doç. Dr. Murat Demirkol'a ve Bilimsel Araştırma Yayınları yetkilisi Sayın Hüseyin Nazlıyıldın'a şükranlarımı sunmak isterim.

Prof. Dr. Metin ÖZDEMİR

Ankara 2017